

Brüssel, 24.6.2020
COM(2020) 265 final

PART 1/3

KOMISJONI ARUANNE

EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE JA KONTROLLIKOJALE

ELi 2019. aasta eelarve haldus-ja tulemusaruanne

European
Commission

ISSN 2599-7092

Annual Management and Performance Report for the EU Budget

#EUBUDGET

FINANCIAL YEAR

2019

INTEGRATED FINANCIAL AND
ACCOUNTABILITY REPORTING 2019

Budget

Sisukord

FOREWORD.....	3
INTRODUCTION	7
SECTION 1 – PERFORMANCE AND RESULTS.....	9
1.1. A result-oriented EU budget	11
1.2. Horizontal priorities in the EU budget.....	14
1.3. Competitiveness for growth and jobs.....	19
1.4. Economic, social and territorial cohesion	24
1.5. Sustainable growth: natural resources	28
1.6. Security and citizenship.....	32
1.7. Global Europe.....	35
1.8. Special instruments.....	39
SECTION 2 – INTERNAL CONTROL AND FINANCIAL MANAGEMENT	41
2.1. The Commission manages the EU budget in a complex environment	43
2.2. The Commission relies on various instruments to ensure that the taxpayers' money is well managed	49
2.3. The Commission's control results confirm that the EU budget is well protected.....	58
2.4. Further developments: outlook for 2020 and the 2021-2027 period	70
LISAD.....	73

Eessõna

Mul on väga hea meel esitleda aruannet „ELi eelarve iga-aastane haldus- ja tulemusaruanne. 2019. eelarveaasta“. Aruandes antakse ülevaade ELi eelarve tulemuslikkusest, haldusest

ja kaitsest ning aruanne kuulub komisjoni integreeritud finants- ja vastutusaruannete paketti. Sellega täidetakse komisjoni kohustusi, mis tulenevad Euroopa Liidu toimimise lepingust⁽¹⁾ ja finantsmäärusest⁽²⁾, ning see moodustab kõrgelt arenenud finantsvastutuse süsteemi olulise osa.

2019. aasta oli 2014.–2019. aasta ametiaja viimane aasta ning seega keskenduti Junckeri komisjoni prioriteetide nimel tehtava töö lõpuleviimisele ning president von der Leyeni juhitud uue komisjoni ametiajaks valmistumisele.

ELi eelarve aitab Euroopa majandust tugevdada ja selle vastupidavust suurendada. Umbes pool eelarvest on ette nähtud aruka ja kaasava majanduskasvu jaoks. Samuti kasutatakse seda tulevikku investeerimiseks, eelkõige toetades üleminekut rohelisemale ja digitaalsemale Euroopale. 2019. aasta näitas taas, et ELi eelarvega on võimalik ELi kodanike elusid paljudes valdkondades märgatavalt muuta, olgu see siis täiustatud transpordiga, parema internetiühendusega kodus ja reisides või keskkonna parandamisega, täites oma lubadust kulutada vähemalt 20 % kliimamuutuste vastu võitlemisele. ELi eelarvest toetati ka Euroopa ühist tegevust rände ja julgeoleku valdkonnas.

ELi eelarvel on ka edaspidi oluline osa Euroopa kaugeleulatuva rohelise kokkuleppe toetamisel. Samal ajal säilib selle esmatähtsus uute probleemide lahendamisel: praeguse kriisi ajal oleme kasutanud kogu paindlikkust, mida eelarve võimaldab, et suunata rahalisi vahendeid kiirelt sinna, kus on kõige suurem vajadus kriisi tagajärgede kõrvaldamise järele.

Ühtlasi on praegune koroonaviiruse kriis taaskord näidanud, kui oluline on, et EL saaks tugineda piisavalt ulatuslikule ja paindlikule mitmeaastasele finantsraamistikule. See raamistik pakub oma kindlaksmääratud mahu ja regulatiivse paindlikkuse piires vahendeid tegutsemiseks ning kiireks reageerimiseks ettenägematutes ja

enneolematutes kriisides. ELi pikaajaline eelarve, mida toetab taasterahastu „Next Generation EU“, on ka taastumise keskmeks, olles näidanud oma võimet toimida solidaarsuse, vastutustundlikkuse ja innovatsiooni katalüsaatorina, tagades samal ajal usaldusväärse finantsjuhtimise sellest rahastatavate programmide kogu kestuse vältel.

Komisjon peab väga oluliseks ELi eelarve vastutustundlikku ja korrektset kasutamist ning kõigi osalistega koostöö tegemist, et eelarve annaks kohapeal reaalsed tulemused. Käesolevas aruandes kirjeldatakse meetmeid, mida võetakse selleks, et tagada ELi eelarve haldamine kooskõlas usaldusväärse finantsjuhtimise rangeimate standarditega.

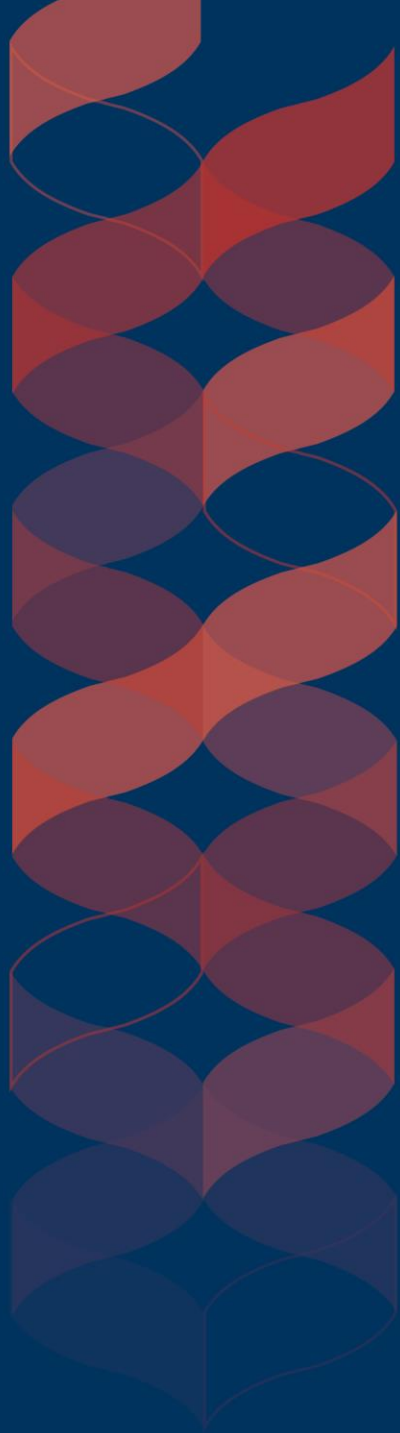
Komisjon jälgib ELi eelarve täitmist hoolikalt kohapeal. Juhul kui avastatakse, et liikmesriigid, vahendajad või lõplikud toetusesaajad on kasutanud ELi raha väärtalt, võtab komisjon kohe meetmeid vigade parandamiseks ning vajaduse korral vahendite tagasinõudmiseks. Komisjoni hinnangul on 2019. aasta kulutuste jääkveatase pärast järgneva(te) aasta(te) korrigeerimisi ja tagasinõudmisi väiksem kui 1 %, jäädes tunduvalt alla olulisuse künnise 2 %. Käesoleva aruandega võtab komisjon üldise poliitilise vastutuse ELi 2019. aasta eelarve haldamise eest.

Pidev aruandlus ja mitmesuguste kontrollivahendite täiustamine on komisjoni jaoks ELi eelarve kaitsmisel üliolulised. Kinnitan teile, et jätkame tööd selle nimel, et iga ELi maksumaksjate panustatud euro kulutataks mõistlikult ja kodanike huvides.

Eelarve ja halduse volinik Johannes Hahn

⁽¹⁾ Euroopa Liidu toimimise lepingu artikkel 318.

⁽²⁾ Finantsmääruse artikkel 247.

ELi eelarve iga- aastane haldus- ja tulemusaruanne 2019. eelarveaasta

Sissejuhatus

„ELi eelarve iga-aastane haldus- ja tulemusaruanne. 2019. eelarveaasta“ on komisjoni peamine panus iga-aastaselt eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetlusse,⁽³⁾ millega Euroopa Parlament ja nõukogu kontrollivad ELi eelarve täitmist. Aruandes käsitletakse nii ELi eelarvest rahastatud programmide tulemuslikkust kui ka ELi eelarve haldamist komisjonis aruandeaastal.

See aruanne kuulub integreeritud finants- ja vastutusraruannete laiemasse paketti,⁽⁴⁾ mis sisaldab ka raamatupidamise aastaaruannet,⁽⁵⁾ vahendite tulevase sisse- ja väljavoolu pikaajalist prognoosi järgmise viie aasta kohta,⁽⁶⁾ siseauditite aruannet⁽⁷⁾ ning eelarve täitmisele heakskiidu andmise menetluse järelmeetmete aruannet⁽⁸⁾.

1. jaos antakse üldine ülevaade ELi eelarve tulemuslikkusest 2019. aastal, keskendudes põhiprogrammidele. Selles jaos esitatakse mitmesugustest allikatest (sh ELi programmide järelevalve, hindamised ja auditid) saadud uusim teave kuni 2019. aasta lõpuni ELi eelarvega saavutatud tulemuste kohta. Jagu on liigendatud vastavalt kehtiva mitmeaastase finantsraamistiku rubriikidele.

Seda teavet täiendab üksikasjalikum teave konkreetsete programmide tulemuslikkuse kohta **programmide tulemuslikkuse ülevaates (1. lisa)**. Ülevaates on tehtud kokkuvõtte põhilisest teabest tulemuslikkuse kohta 2021. aasta eelarveprojektile lisatud programmiaruannetes.

2. jaos sisekontrolli ja finantsjuhtimise kohta käsitletakse meetmeid, mida komisjon võttis 2019. aastal, et tagada ELi eelarve usaldusväärne finantsjuhtimine. Eelarve haldamise eest vastutavate komisjoni talituste esitatud kontrollitulemuste põhjal kinnitab see, et ELi eelarve on hästi kaitstud. Käesoleva aruandega võtab komisjon üldise poliitilise vastutuse ELi eelarve haldamise eest.

⁽³⁾ Eelarve täitmisele heakskiidu andmise iga-aastase menetluse kaudu annavad Euroopa Parlament ja nõukogu eelarve täitmisele konkreetsel aastal oma lõpliku heakskiidu ning annavad komisjonile ELi eelarve täitmise eest poliitilise vastutuse (https://ec.europa.eu/info/about-european-commission/eu-budget/how-it-works/annual-lifecycle/assessment/parliaments-approval_en).

⁽⁴⁾ Finantsmääruse artikkel 247.

⁽⁵⁾ Finantsmääruse artikkel 246.

⁽⁶⁾ Finantsmääruse artikli 247 lõige 2.

⁽⁷⁾ Finantsmääruse artikli 118 lõige 8.

⁽⁸⁾ Finantsmääruse artikli 261 lõige 3.

1. jagu. Tulemuslikkus ja tulemused

1.1. Tulemustele orienteeritud ELi eelarve

ELi eelarve aitab saavutada liidu prioriteetide põhjal tulemusi, mis muudavad inimeste elusid. See on eelkõige investeerimiseelarve, mis aitab leida vahendid ELi ühiste eesmärkide jaoks, et need saavutada. Eelarve keskendub valdkondadele, kus ühiste probleemide lahendamiseks vahendite koondamine võib anda tulemusi, mida liikmesriigid üksi tegutsedes ei saaks sama tõhusalt või tulemuslikult saavutada. Need valdkonnad võivad olla sedavõrd erinevad nagu piiriülene taristu, välispiiri haldamine, suured kosmoseprojektid ja üleeuroopalised teadusuuringud.

1.1.1. ELi eelarve on hästi hallatud ja tugevalt tulemustele orienteeritud

ELi eelarve on eelkõige **investeerimiseelarve**. Eelarve moodustab umbes 1 % ELi kogurahvatulust ja umbes 2 % ELi kõigist avaliku sektori kulutustest ning selle eesmärk on täiendada liikmesriikide eelarveid ja rakendada ühiselt kokku lepitud prioriteete. Erinevalt riikide eelarvetest keskendub ELi eelarve peamiselt strateegiliste investeeringute toetamisele keskmises ja pikas perspektiivis ning oma mõjujõu kasutamisele teistest avalikest ja eraallikatest pärit investeeringute võimendamiseks. ELi rahastamisprogramme haldab kas vahetult komisjon, näiteks teadusuuringute valdkonnas, või neid hallatakse koos liikmesriikidega, näiteks ühtekuuluvuspoliitika raames. Umbes kaht kolmandikku ELi eelarvest hallatakse jagatud eelarve täitmise põhimõttel koos liikmesriikidega.

ELi eelarve võetakse vastu igal aastal, tuginedes seitsmeaastasele finantsraamistikule. See on jaotatud viieks rubriigiks, millesse kuulub 60 eri suuruse ja ulatusega rahastamisprogrammi. Mõnes poliitikavaldkonnas, nagu ühine põllumajanduspoliitika, on ELi eelarve peamine toetusvahend. Muudes valdkondades täiendavad ELi eelarvet regulatiivsed vahendid, mis aitavad kaasa ELi poliitikaeesmärkide saavutamisele.

ELi eelarvel on selge ja integreeritud **tulemusraamistik**, millega kaasnevad hästi juhitud ja tulemustele orienteeritud ELi programmid. Selles raamistikus on seatud kõigile programmidele selged ja mõõdetavad eesmärgid ning kindlaks on määratud näitajad, mis võetakse aluseks jälgimisel, aruandmisel ja hindamisel. See teave näitajate kohta ning muudest allikatest (näiteks hindamiste kaudu) saadud kvalitatiivne ja kvantitatiivne tulemuslikkusteave võimaldab hinnata programmide tulemuslikkust ja kokkulepitud eesmärkide saavutamisel tehtud edusamme. See võimaldab programmijuhtidel ennetada ja kõrvaldada puudusi programmide rakendamisel ning on oluline lähtepunkt eelarveotsuste tegemisel.

Käesoleva aruande 1. lisas „Programmide tulemuslikkuse ülevaade“ on esitatud uusim kättesaadav teave iga programmi tulemuslikkuse kohta. Selles antakse ülevaade programmide eesmärkidest ja nende eelarve täitmise seisust ning esitatakse uusimad kättesaadavad tulemuslikkusandmed.

Tulemuslikkuse hindamine on mõne rahastamisprogrammi ülesehitusse isegi veel tihedamalt lõimitud. Näiteks loodi praegustele Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidele **tulemusreserv**. See reserv vabastati 2019. aastal programmide puhul, mis olid 2018. aasta lõpuks saavutanud neile seatud vahe-eesmärgid. Programmide ja prioriteetide puhul, mis ei olnud oma vahe-eesmärgi saavutanud, jagati ressursid ümber.

ELi eelarve tulemusraamistikku ja sellega seotud aruandlust tugevdatakse aja jooksul. Sellele on kaasa aidanud **side- ja välisaudiitorite** tehtud auditid. Euroopa Kontrollikoja hiljutised soovitusel on toonud kaasa tasakaalustatumad tulemusaruanded, kus pööratakse rohkem tähelepanu tekkinud probleemidele, andmete usaldusväärsusele ja kvaliteedile ning antakse selgemaid selgitusi selle kohta, kuidas on tulemuslikkuse andmeid kasutatud tulemuslikkuse parandamiseks.

Parandusi jätkatakse **komisjoni ettepanekutega 2021.–2027. aasta mitmeaastase finantsraamistiku kohta**. Põhjaliku kuluaruande järelduste põhjal on komisjon lisanud rahastamisprogrammide ettepanekutesse väiksema arvu kvaliteetsemad näitajaid, mis on tihedalt seotud programmide eesmärkidega. Praegu teeb komisjon Euroopa Parlamendi ja nõukoguga koostööd tagamaks, et neid täiustusi ning muid tulemuslikkuse parandamisele kaasa aitavaid muudatusi programmide ülesehituses oleks tulevaste programmide lõppversioonides arvesse võetud.

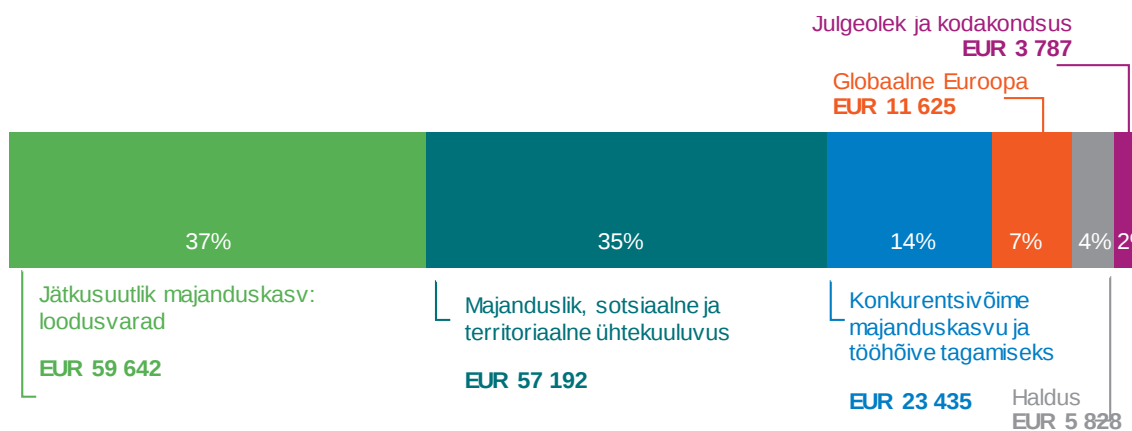
1.1.2. ELi eelarve 2019. aastal

Võttes arvesse mais toimunud Euroopa Parlamendi valimisi, oli 2019. aasta Euroopa Liidu jaoks üleminekuaasta. Keskenduti Junckeri komisjoni prioriteetide nimel tehtava töö lõpuleviimisele ning uue Euroopa Parlamendi ja president Ursula von der Leyeni juhitud uue komisjoni ametiajaks valmistumisele. Euroopa Ülemkogu strateegilise tegevuskavaga⁽⁹⁾ ja von der Leyeni komisjoni poliitiliste suunistega⁽¹⁰⁾ määrati kindlaks eelseisva perioodi poliitiline raamistik.

2019. aasta oli ühtlasi 2014.–2020. aasta mitmeaastase finantsraamistiku rahastamisprogrammide rakendamise eelviimane aasta. Neid programme rakendatakse praegu hoogsalt ning need aitavad oluliselt kaasa ELi prioriteetide saavutamisele. 2019. aastal pöörati erilist tähelepanu majanduskasvu ja töökohtade loomisesse investeerimisele ning ELi prioriteetide toetamisele rände ja julgeoleku valdkonnas.

2019. aastal aitas ELi eelarve kaasa Euroopa Liidu majanduse tugevdamisele ja selle vastupidavuse suurendamisele. Samuti toetati eelarvest investeeringuid üleminekusse rohelisemale ja digitaalsemale Euroopale ning sellest rahastati programme, millega edendatakse solidaarsust ja turvalisust nii ELis kui ka väljaspool ELi piire.

2019. aastal moodustas ELi eelarvest täidetud kulukohustuste kogusumma 161 miljardit eurot⁽¹¹⁾. Umbes pool sellest (81 miljardit eurot) eraldati eelarverubriigile 1 „**Arukas ja kaasav majanduskasv**“, mis jagunes alamrubriigiks 1a „**Konkurentsivõime majanduskasvu ja tööhõive tagamiseks**“ (14 %) ning alamrubriigiks 1b „**Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus**“ (35 %). Eelarverubriik 2 „**Jätkusuutlik majanduskasv: loodusvarad**“ oli 59 miljardi euroga suuruselt teine eelarvevaldkond (37 %). 4 miljardit eurot eraldati rubriigile 3 „**Julgeolek ja kodakondsus**“, mis hõlmas liidu välispiiride tugevdamist ning pagulaskriisi ja ebaseadusliku rände probleemide lahendamist. 12 miljardit eurot eraldati rubriigile 4 „**Globaalne Euroopa**“ ning 6 miljardit eurot komisjoni halduskulutuste katteks rubriigis 5.

ELi 2019. aasta eelarve, kulukohustuste assigneeringud eelarverubriikide kaupa. Kõik summad miljonites eurodes.

Allikas: Euroopa Komisjon.

ELi eelarve tulemuslikkuse suhtes näitas 2019. aasta lõpus kättesaadav aruandlusteave, mis on esitatud 1. lisa „Programmide tulemuslikkuse ülevaade“, et enamiku programmide puhul liigutakse edukalt programmitöö perioodi alguses seatud eesmärkide saavutamise poole. 2014.–2020. aasta ühtekuuluvusprogrammide käivitamine küll viibis, kuid nüüd kiirenevad edusammud. Kui mõne programmi rakendamisel tekkis konkreetseid probleeme, siis on lisa „Programmide tulemuslikkuse ülevaade“ täiendavalt selgitatud, kuidas need probleemid on mõjutanud tulemuslikkust ja milliseid leevendusmeetmeid on võetud. Lõplikke järeldusi programmide tulemuslikkuse kohta saab aga teha üksnes üksikasjaliku hindamise põhjal pärast praeguste programmide lõpuleviimist. Sellise hindamise käigus tuleb võtta nõuetekohaselt arvesse

⁽⁹⁾ <https://www.consilium.europa.eu/et/press/press-releases/2019/06/20/a-new-strategic-agenda-2019-2024/>.

⁽¹⁰⁾ https://ec.europa.eu/commission/sites/beta-political/files/political-guidelines-next-commission_et.pdf.

⁽¹¹⁾ 2019. aastast pärinevad kulukohustuste assigneeringud, sealhulgas paranduseelarved, välja arvatud ülekandmised varasematest eelarveaastatest ja sihtotstarbelised tulud ning Globaliseerumisega Kohanemise Euroopa Fondile ja ELi Solidaarsusfondile ette nähtud summad. Täidetud kulukohustuste assigneeringute summa oli 173 miljardit eurot (vt konsolideeritud raamatupidamise aastaaruannet).

COVID-19 pandeemia mõju ning meetmeid, mida võetakse ELi eelarvevahendite ümbersuunamiseks, et toetada kriisi tagajärgede kõrvaldamist ja kriisist taastumist.

ELi eelarve tulemuslikkuse eest vastutavad ühiselt selle rakendamisesse kaasatud arvukad osalised. Komisjon kui ELi eelarve haldaja, kellel on aluslepingu kohaselt lõplik vastutus eelarve täitmise eest, osaleb selle täitmises täiel määral, töötades selle nimel, et tagada ELi rahastamisprogrammide tõhus ja tulemuslik juhtimine ning nende kavandatud tulemuste saavutamine kohapeal.

Eelarverubriigi 5 kohane halduseelarve, millest toetatakse nii eelarve haldamist kui ka Euroopa Liidu institutsioonide kogu tegevust, moodustab vaid väikese osa ELi eelarvest. Komisjon on koos teiste institutsioonidega võtnud meetmeid kogu oma tegevuse tõhususe parandamiseks ning saavutanud praeguses mitmeaastases finantsraamistikus märkimisväärse kokkuhoiu, muu hulgas vähendades 2013. ja 2017. aasta vahel töötajate arvu 5 %⁽¹²⁾. Euroopa Kontrollikoda on seda kokkuhoidu kinnitanud, juhtides samas tähelepanu selle negatiivsetele tagajärgedele töötajate jaoks⁽¹³⁾. See kokkuvõtte on saavutatud ajal, mil komisjonilt oodatakse üha enam tulemuste saavutamist sellistes valdkondades nagu rohepööre ja digiüleminek, tööstuspoliitika, majanduse ja sotsiaalvaldkonna elavdamine, ränne, õigusriigi põhimõtte ja kaitsekoostöö. Seda survet on suurendanud töökoormus, mis on kaasnenud ELi tervikliku lähenemisviisi väljatöötamise ja rakendamisega, et reageerida COVID-19 pandeemiale ja selle tagajärgedele. Seega on oluline, et tulevases mitmeaastases finantsraamistikus oleks halduseelarve stabiilne, et ELi institutsioonid saaksid jätkata tööd ELi heaks kõigis prioriteetsetes valdkondades.

⁽¹²⁾ Üksikasjalikum teave meetmete kohta, mille võtmist komisjon eelarve haldamise tõhususe eesmärgil jätkab, on esitatud käesoleva aruande 2. jaos.

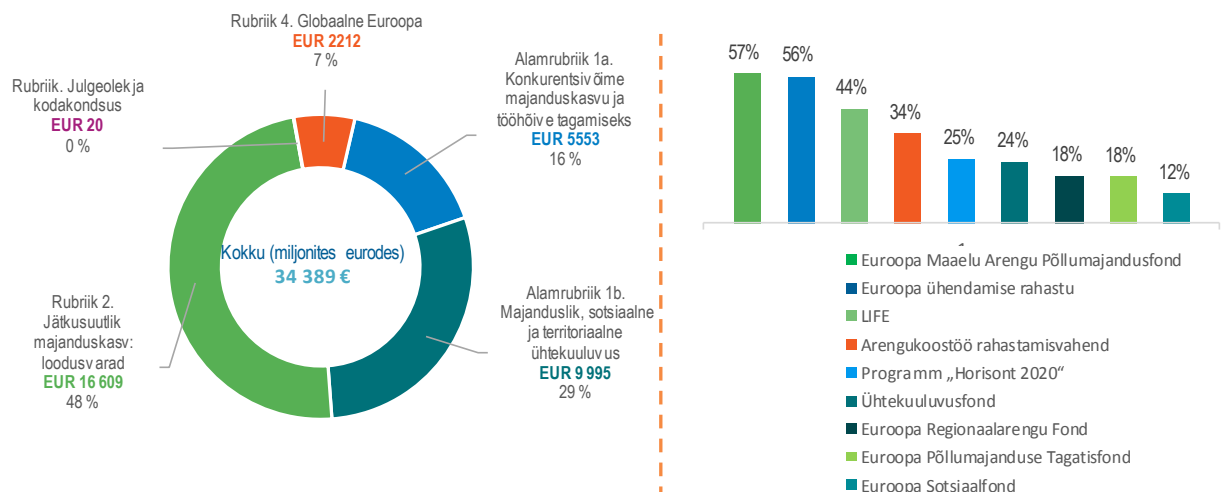
⁽¹³⁾ Euroopa Kontrollikoda, eriaruanne nr 15/2019 „Personalieeskirjade 2014. aasta reformipaketi rakendamine komisjonis – suur rahaline kokkuvõtte, kuid sellega kaasnesid tagajärjed personalile“.

1.2. ELi eelarve horisontaalsed prioriteedid

ELi eelarves reageeritakse igale konkreetsele poliitilisele vajadusele ühe või mitme programmi kaudu. Mõne poliitikaeesmärgi horisontaalne laad eeldab aga nende ulatuslikumat lõimimist eelarvesse. See kehtib eelkõige kliimakulutuste, bioloogilise mitmekesisuse kaitse ja kestliku arengu eesmärkide poole püüdlemise puhul.

1.2.1. ELi eelarve toetab olulisel määral kliima ja bioloogilise mitmekesisusega seotud eesmärkide saavutamist

Kliimaküsimusi integreeriv lähenemine hõlmab kliimakulutuste tugevat lõimimist pikaajalisesse eelarvesse. Praegune üldeesmärk on pühendada 20 % ELi kulutustest kliimaeesmärkidele. 2019. aastal ületati kliimakulutuste puhul seda eesmärki ning need moodustasid umbes 35 miljardit eurot ehk 21 % ELi eelarvest. Kokku eraldatakse ajavahemikul 2014–2020 ELi eelarvest kliimaeesmärkide täitmiseks 211 miljardit eurot ehk 19,8 %. Kuigi see on sihtmäärast pisut madalam, on aastased kliimakulutused viimastel aastatel järjepidevalt moodustanud enam kui 20 %, suurenedes võrreldes perioodi alguse suhteliselt madalate tasemetega.

Vasakul: 2019. aasta kliimakulutused eelarverubriikide kaupa.

Paremal: peamiste kliimavaldkonda toetavate programmide kliimakulutuste osakaal 2019. aastal.

Allikas: Euroopa Komisjon.

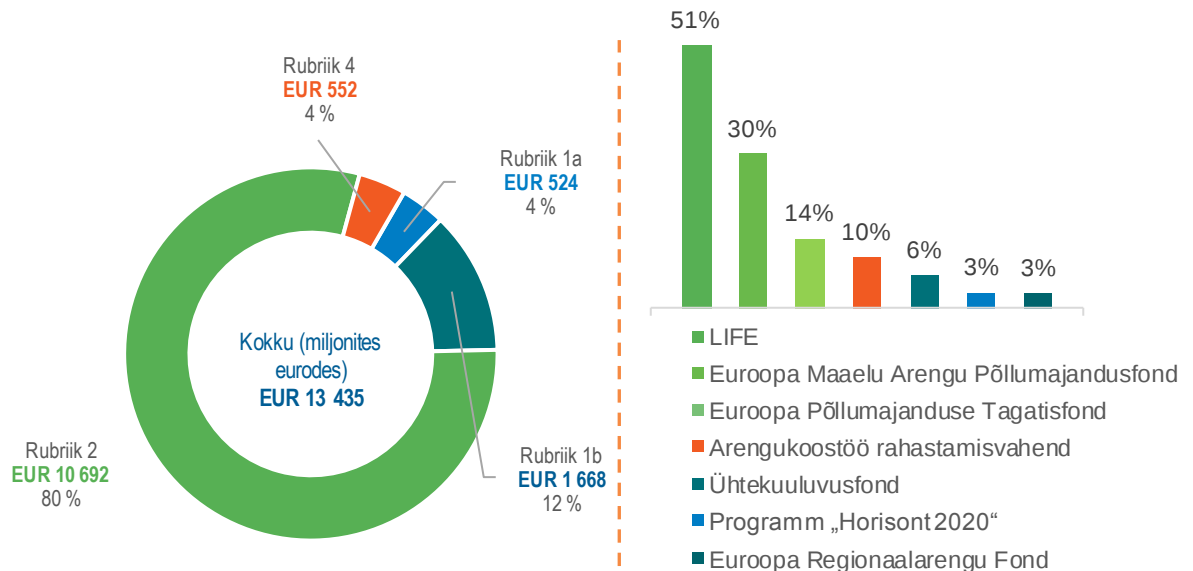
Tänu kliimaküsimusi integreerivale lähenemisviisile aidatakse kõigis rubriikides kaasa selle üldise prioriteedi saavutamisele. Enam kui **90 %** kliimakulutustest rahastatakse rubriikidest „Jätakuutlik majanduskasv: loodusvarad“ (rubriik 2), „Majanduslik, sotsiaalne ja territoriaalne ühtekuuluvus“ (alamrubriik 1b) ning „Konkurentsivõime majanduskasvu ja tööhõive tagamiseks“ (alamrubriik 1a).

See, mil määral konkreetne programm on kliimaga seotud, erineb olenevalt selle rakendusvaldkonnast ja investeeringute laadist. 2019. aastal aitasid kliimaeesmärkide saavutamisele kaasa 28 % ehk 16 miljardit eurot **ühisele põllumajanduspoliitikale** eraldatud rahalistest vahenditest ning 21 % Euroopa Regionaalarengu Fondile ja Ühtekuuluvusfondile eraldatud rahalistest vahenditest. Tänu hoolikale programmitööle suureneb kliimakulutuste osakaal ka muudes valdkondades: näiteks **Euroopa Sotsiaalfond** suurendas oma panust 0 %-lt 2014. aastal 2019. aastal 12 %ni ehk 1,6 miljardi euroni.

Et võidelda kliimamuutuste ja keskkonnaseisundi halvenemise vastu ning saada **2050. aastaks maailma esimeseks kliimaneutraalseks majanduseks**, peab EL kiirendama üleminekut jätkusuutlikumale

majandusele. Kooskõlas Pariisi kliimakokkuleppega ja ÜRO kestliku arengu eesmärkidega on komisjon teinud ettepaneku kehtestada järgmise pikaajalise eelarve puhul kõikides ELi programmides veel kõrgem kliimameetmete integreerimise eesmärk ja **seada sihiks, et kliimaeesmärkide saavutamisele oleks suunatud vähemalt 25 % ELi kulutustest**. Sellega aidatakse oluliselt kaasa komisjoni pakutud Euroopa roheline kokkuleppe saavutamisele.

EL teeb ühiseid jõupingutusi **bioloogilise mitmekesisuse** toetamiseks. 2014.–2020. aastal eraldati ELi eelarvest bioloogilise mitmekesisuse toetamiseks 85 miljardit eurot (8 % kogukuludest). Kogu perioodil on eelarvest eraldatud summad olnud stabiilsed, välja arvatud eelarve täitmise esimesel kahel aastal.

Vasakul: bioloogilise mitmekesisusega seotud kulutused 2019. aastal eelarverubriikide kaupa.

Paremal: peamiste bioloogilist mitmekesisust toetavate programmide bioloogilise mitmekesisusega seotud kulutuste osakaal 2019. aastal.

Allikas: Euroopa Komisjon.

Kuigi suurem osa bioloogilise mitmekesisuse valdkonnas tehtavatest kulutustest on seotud rubriigiga „Jätkusuutlik majanduskasv: loodusvarad“ (rubriik 2), aitavad ka paljud muud programmid astuda vastu bioloogilise mitmekesisuse kaole.

2019. aastal eraldati ELi eelarvest võitluseks bioloogilise mitmekesisuse kaoga ligi **13,4 miljardit eurot** ehk **8,3 %** eelarvest. Enam kui **75 %** neist kulutustest tehti ühise põllumajanduspoliitika raames.

Uus bioloogilise mitmekesisuse strateegia aastani 2030, mis on Euroopa roheline kokkuleppe lahutamatu osa, hõlmab muutusi toovat kava looduse veel paremaks kaitsmiseks ja taastamiseks, millega aidatakse kaasa nii bioloogilise mitmekesisuse kadumise tõkestamisele kui ka kliimamuutuste mõju leevendamisele. ELi eelarvel on selle strateegia elluviimisel oluline osa.

Lisateave selle kohta, kuidas ELi eelarvet kliima ja bioloogilise mitmekesisuse toetamiseks kasutatakse, on esitatud käesoleva aruande 2. lisas.

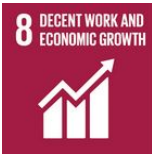
1.2.2. ELi eelarve ja kestliku arengu tegevuskava 2030

EL ja tema liikmesriigid on täielikult pühendunud eesmärgile olla **kestliku arengu tegevuskava 2030** rakendamisel esirinnas. Kestliku arengu tegevuskava 2030 on ÜRO egiidi all vastu võetud ühine tegevuskava rahumeelse ja jõuka maailma saavutamiseks, mis on ELi väärtuste ja Euroopa tuleviku seisukohast ülimalt tähtis. EL on võtnud kohustuse rakendada kestliku arengu eesmärgi nii oma sise- kui ka välispoliitikas. Alates tegevuskava vastuvõtmisest 2015. aastal on EL teinud märkimisväärsed edusamme kestliku arengu eesmärkide saavutamisel ning jätkab oma jõupingutuste suurendamist.

EL on alustanud üleminekut vähese CO₂-heitega, kliimaneutraalsele ja ressursitõhusale ringmajandusele, mis käib käsikäes suurema julgeoleku, jõukuse, võrdsuse ja kaasatusega. Seda silmas pidades on ELi kuluprogrammide ülesehituse ja rakendamise eesmärk saavutada iga poliitikavaldkonna eesmärgid, edendades samas kestlikkust asjaomaste programmide meetmete ja sekkumiste kaudu. **Euroopa arengukonsensuse** kaudu on EL ühtlasi viinud oma lähenemise rahvusvahelisele koostööle ja arengupoliitikale kooskõlla kestliku arengu tegevuskavaga 2030, asetades kestliku arengu eesmärgid ja Pariisi kokkuleppe oma välistegevuse keskmesse.

Võttes arvesse nende eesmärkide omavahelist seotust, on enamik ELi eelarveprogramme mõeldud mitme kestliku arengu eesmärgiga tegelemiseks. Praegu aidatakse nende eesmärkide saavutamisele kaasa 75 %ga ELi eelarveprogrammidest (45 programmi 60st). Järgneval infograafikul on mitteammendavalt esitatud näited selle kohta, kuidas ELi programmidega kestliku arengu eesmärkide saavutamisele kaasa aidatakse. ELi sidusa lähenemisviisiga toetatakse kogu maailmas mitmesuguseid algatusi paljudes poliitikavaldkondades, et edendada kestlikku arengut kõigi jaoks.

	2018. aastal eraldati Varjupaiga-, Rände- ja Integratsioonifondist üle 194 miljoni euro rahalise abi ja majutuskava jaoks Kreekas, tagades kõige haavatavamatele rändajatele umbes 25 000 kohta korterites ja sobivates varjupaikades.		Algatuse „Spotlight“ programmi „Safe and Fair“ (25 miljonit eurot) eesmärk on tagada, et Kagu-Aasia Maade Assotsiatsiooni piirkonnas on tööranne kõigile naistele ohutu ja selle tingimused õiglased.
	Euroopa abifondist enim puudustkannatavate isikute jaoks jõudis toiduabi 2018. aastal 12,6 miljoni inimeseni.		2018. aasta lõpuks oli jäätmete ringlussevõtu suutlikkus suurenenud tänu Euroopa Regionaalarengu Fondist ja Ühtekuuluvusfondist rahastamisele 765 000 tonnini aastas võrreldes 48 000 tonniga aastas 2017. aasta lõpus.
	2018. aasta lõpuks oli 27,5 miljonit inimest saanud kasu paremate terviseteenustest, mida rahastas Euroopa Regionaalarengu Fond.		Aafrikas rahastatakse arengukoostöö rahastamisvahendist programmi „Switch Africa Green“ raames keskkonnahoidlikke äriprojekte. Selle esimeses etapis toetati 3 000 mikro-, väikest ja keskmise suurusega ettevõtjat ning aidati kaasa 10 000 keskkonnahoidliku töökoha loomisele või kindlustamisele.
	2019. aastal anti Aafrika-Euroopa alliansi raames enam kui 8 000 Aafrika õpilasele ja töötajale programmi „Erasmus+“ stipendiumid ELi ülikoolides õppimiseks ja töötamiseks, suurendades stipendiumisaajate koguarvu enam kui 26 000ni alates 2014. aastast.		Humanitaarabiga rahastati 2019. aastal 24 riiki ja kuut piirkondlikku sekkumist, et parandada riiklike reageerimissüsteemide valmisolekut katastroofideks ning leevendada kliimast põhjustatud katastroofide mõju humanitaarivajadustele.

 Euroopa Sotsiaalfondist oli 2019. aasta lõpuks eraldatud 2,4 miljardit eurot soolise võrdõiguslikkusega seotud projektide jaoks. Näiteks Itaalias Lombardia piirkonnas ellu viidud projekti „Nidi Gratis“ raames anti 30 000 väikese sissetulekuga pere lastele tasuta lasteaiakohad.	 Praeguseks on Euroopa Merendus- ja Kalandusfondist rahastatud ligi 15 000 projekti, mille eesmärk on säilitada merekeskkonda ja tagada suurem ressursitõhusus.
 Alates 2014. aastast on Euroopa Regionaalarengu Fondi ja Ühtekuuluvusfondi toel antud enam kui 3 miljonile inimesele juurdepääs kvaliteetsele joogiveele ja reovee puhastamisele.	 Programmist „Horisont 2020“ rahastatava projekti „Diversifood“ eesmärk on saavutada vähese sisendiga ja mahepõllumajandus, suurendades kasvatatavate taimeliikide mitmekesisust eri agroökosüsteemides.
 Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond on aidanud tagada taastuvenergia umbes 10 miljonile kodumajapidamisele ning säästa üle 5 000 gigavatt-tunni energiat aastas.	 Õigusprogrammist toetati 2018. aastal 1 358 inimese osalemist õiguslastes koolitusprogrammides, edendades seeläbi ühist õigus- ja kohtukultuuri.
 Iga aasta antakse enam kui 4 000 VKE-le ettevõtete konkurentsivõime ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate programmi raames innovatsioonihalduse suutlikkuse hinnangud ja suunised.	 Copernicuse programmi rahvusvahelistest koostöökokkulepetest tulenev tasuta, täielik ja avatud juurdepääs andmetele peaks eeldatavalt saama kohalike andmekeskuste kaudu kättesaadavaks umbes 50 %-le maailma elanikkonnast.
 Galileo programmi otsingu- ja päästeteenus võimaldab vähendada avariimajakate leidmiseks kuluva aja 10 minutini.	

1.2.3. ELi eelarve: võimas vahend kriisile reageerimiseks

ELi eelarvet on võimalik kasutada kiiresti ja paindlikult osana Euroopa koordineeritud reageerimisest kriisidele. Seda on ilmekalt näidanud praegune reageerimine COVID-19 pandeemiale. Komisjon on teinud ettepaneku kasutada praeguse mitmeaastase finantsraamistiku kogu allesjäänud paindlikkust selleks, et suunata rahalised vahendid kiirelt sinna, kus neid enim vajatakse. Mõned näited selle kohta on järgmised.

- Osana **koroonaviirusele reageerimise investeerimisalgatusest** võeti kasutusele kõik kättesaadavad ühtekuuluvuspoliitika rahalised vahendid, et liikmesriikide kriisile reageerimise meetmeid viivitamata toetada. See hõlmab enim vajatavate meditsiinitarvete ja -seadmete olemasolu tagamist ning majanduskriisi mõjule reageerimist lühiajalise töö kavade, VKEdele antava rahalise toetuse ja viivitamatu likviidsussüste abil. Meetmetega kaasneb suur paindlikkus, muu hulgas kaasrahastamise eeskirjade suhtes. **Algatuse raames oleks võimalik kaasata Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondidest kokku 54 miljardit eurot, et rahastada kiireloomulisi kriisiga seotud vajadusi liikmesriikides.**

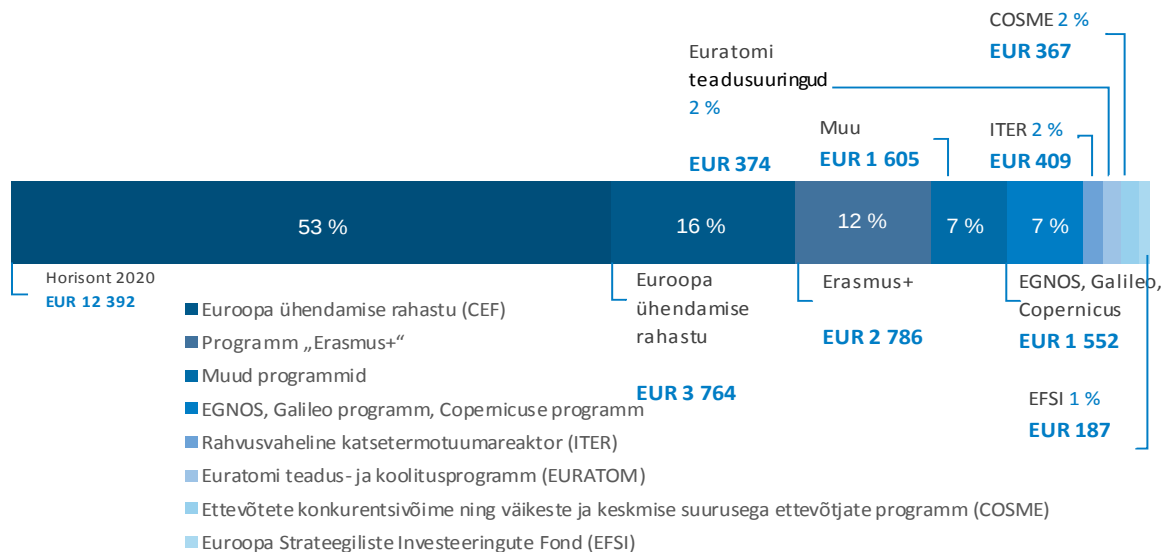
- Alates 1. aprillist 2020 laiendati **ELi Solidaarsusfondi** ulatust, et see hõlmaks ulatuslikke rahvatervisealaseid hädaolukordi. Liikmesriikidele ja kandidaatriikidele, keda COVID-19 kriis on raskelt mõjutanud, võidakse teha kättesaadavaks kuni 800 miljonit eurot, et rahastada abi andmist elanikkonnale (meditsiini, tervishoiusektori ja elanikkonnakaitsega seotud meetmed) ning haiguse leviku piiramiseks võetavaid meetmeid.
- 2020. aasta aprillis võeti liikmesriikide toetamiseks taas kasutusele 2,7 miljardi euro suuruse eelarvega **erakorralise toetuse rahastamisvahend** ning liidu elanikkonnakaitse mehhanismi / rescEU eelarvet suurendati 380 miljoni euro võrra. Seda raha kasutatakse, et aidata liikmesriikidel kiiresti hankida ja jaotada koroonaviiruse vastu võitlemiseks vajalikke vahendeid; sel eesmärgil võetavad meetmed hõlmavad rescEU meditsiinivarustuse (sealhulgas hingamisaparaadid ja isikukaitsevahendid, näiteks maskid) strateegilise varu loomist.
- Teadusuuringute ja innovatsiooni programmi „**Horisont 2020**“ raames korraldas komisjon spetsiaalse projektikonkursi, et toetada COVID-19 uurimist **erakorralise teadustegevuse erifondi** vahenditega. Näiteks 2020. aasta jaanuaris esmakordselt toimunud projektikonkursis COVID-19ga seotud tervisealaste teadusuuringute teemal keskendus vaktsiinide, alternatiivsete diagnostiliste testide ja uute raviviiside väljatöötamisele ning rahvatervise meetmete tõhustamisele. Selle tulemusel teeb 136 teadusrühma tööd 17 projektiga, mille kogueelarve on 47,5 miljonit eurot. Veel 45 miljonit eurot tehakse kättesaadavaks innovatiivsete ravimite algatuse 2. ühisettevõtte kaudu ning 164 miljonit eurot Euroopa innovatsiooninõukogu katsealgatuse raames korraldatud projektikonkursi kaudu.
- **Ülemaailmse osalejana ning ühiselt Euroopa tiimina** (EL, liikmesriigid, finantseerimisasutused) tegutsedes kindlustas EL partnerriikidele enam kui 36 miljardi euro suuruse rahalise toetuse, mille puhul keskendutakse praeguse tervisekriisi lahendamisele ja sellest tuleneva humanitaarabivajaduse katmisele, partnerriikide tervishoiu-, veevarustus- ja kanalisatsioonisüsteemide tugevdamisele, nende riikide teadussuutlikkuse ja valmisoleku suurendamisele pandeemiaga toimetulekuks ning sotsiaal-majandusliku mõju leevendamisele. Peale selle **edendab EL koos mitmepoolsete partneritega koroonaviirusele ülemaailmset reageerimist**: rahvusvahelisel rahastamiskonverentsil lubasid 40 riigipead või valitsusjuhti ja ministrit eraldada enam kui 9,8 miljardit eurot selleks, et toetada koroonaviiruse diagnoosi- ja raviviiside ning vaktsiinide ühist väljatöötamist ja universaalset kasutamist.

Lisaks eeltoodud lahendustele, millega pakutakse kiiret tuge, on komisjon teinud ettepaneku kasutada ELi eelarve kogu potentsiaali, et tagada püsiv ja edukas taastumine. Osana Euroopa majanduse taastekavast⁽¹⁴⁾ tegi komisjon 27. mail 2020 ettepanekud tugevdatud mitmeaastase finantsraamistiku 2021–2027 kohta ning uue taasterahastu („Next Generation EU“) kohta, et hoogustada rahastamist ja koondada see perioodi algusesse. Nende ettepanekutega toetatakse kriisi tagajärgede kõrvaldamist ning luuakse raamistik pikaajaliseks investeerimiseks ELi vastupanuvõimesse ning rohe- ja digipöördesse. ELi eelarve paindlikkuse suurendamine ning kriisideks valmisolekusse ja vastupanuvõimesse investeerimine on tulevase mitmeaastase finantsraamistiku prioriteedid.

Next Generation EU jaoks kogutud raha investeeritakse kolme samba raames: toetus liikmesriikidele investeringute ja reformide jaoks; ELi majanduse käimalükkamine erainvesteeringute suurendamise kaudu; kriisi õppetundide arvessevõtmine. Üks näide kriisi õppetundide arvessevõtmise kohta on ettepanek 2021.–2027. aasta programmi „EL tervise heaks“ kohta: 9,4 miljardi euro suurune kogueelarve märgib olulist muutust ELi panuses tervishoiusektoris.

⁽¹⁴⁾ Komisjoni teatis Euroopa Parlamendile, Euroopa Ülemkogule, nõukogule, Euroopa Majandus- ja Sotsiaalkomiteele ning Regioonide Komiteele „ELi eelarve, mis toetab Euroopa majanduse taastekava“ (COM(2020) 442 final, 27.5.2020).

1.3. Konkurentsivõime majanduskasvu ja tööhõive tagamiseks

Kõik summad miljonites eurodes.

Allikas: Euroopa Komisjon.

2019. aastal eraldati rubriigile „Konkurentsivõime majanduskasvu ja tööhõive tagamiseks“ 23 miljardit eurot, mis moodustab ligi 15 % ELi eelarvest. Selle eelarverubriigi raames on kaasatud märkimisväärsed majandusinvesteeringud taristusse, teadusuuringutesse ja innovatsiooni ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate toetamiseks. Sellised investeeringud on keske tähtsusega üleminekul **kliimanetraalsele ja digitaalsele majandusele** ning need on äärmiselt olulised jätkusuutlikuks pikaajaliseks kasvuks Euroopas.

Kõnealune rubriik näitab ka seda, et ELi eelarvega on võimalik kaasata investeeringuid muudest allikatest. Näiteks 2019. aasta lõpuks oli **Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fond** kaasanud enam kui 458 miljardi euro ulatuses investeeringuid ja toetanud üle 8,5 miljoni töökoha loomist⁽¹⁵⁾. Selle fondiga on majandust oluliselt toetatud, rahastades põhilisi taristuinvesteeringuid sellistes valdkondades nagu energia ja transport ning toetades väikesi ja keskmise suurusega ettevõtjaid.

Märkimisväärne osa selle eelarverubriigi investeeringutest on mõeldud selleks, et tagada ELi konkurentsivõime säilimine praegustel üleilmsetel turgudel. Tüüpiliselt tehnoloogia väljatöötamine ning selle kasutuselevõtu toetamine ELis on äärmiselt olulised tagamaks, et turuosalisel ja kodanikul sellist tehnoloogiat kasutama hakkavad. Asjaomaste programmidega investeeritakse ühtlasi põhitaristusse, olgu see otserahastamise kaudu valdkondades, kus olemasolevast rahastamisest ei piisa, või investeerides sellise taristu arendamisse või korrashoidu, mis on oluline siseturu toimimiseks. Peale selle investeeritakse selles eelarverubriigis koos ELi eelarve muude osadega inimkapitali, eelkõige liikuvusvõimaluste pakkumise kaudu.

1.3.1. ELi eelarvega tehakse võimalikuks rohepöörde, toetades innovatsiooni ning investeerimist puhtasse energeetikasse ja transporti

Et teha võimalikuks rohepöörde, rahastatakse ELi eelarvest asjakohast taristut, näiteks taastuvenergia tootmiseks mõeldud taristut, ning keskendutakse arukatele lahendustele, töötades välja uuenduslikke tehnoloogiaid ning kombineerides neid põhitaristusse tehtavate investeeringutega.

⁽¹⁵⁾ Vt 1. lisa. Euroopa struktuuri- ja investeerimisfondide tulemuslikkuse ülevaade.

Teadusuuringute ja innovatsiooni programm „**Horisont 2020**“ on üks suuremaid sedalaadi ühtseid integreeritud teadusuuringute ja innovatsiooni programme maailmas. See on eriti oluline üldisemates püüdlustes toetada ELi eelarve abil innovatsiooni ja tehnoloogia arendamist ning sümboliseerib neid püüdlusi. Programmist „Horisont 2020“ toetatakse teadus- ja arendustegevuse kogu ahelat laborist turuni. Eesmärk on tagada ELis maailmatasemel teaduse tegemine ja tehnoloogia tootmine, eemaldada innovatsiooni teel seisvad takistused ning lihtsustada avaliku ja erasektori koostööd lahenduste leidmisel olulistele probleemidele, millega ühiskond silmitsi seisab. 2019. aasta lõpuks oli programmist toetatud enam kui 23 000 organisatsiooni juurdepääsul riski finantseerimisele ning 5 522 kvaliteetset teadusprojekti Euroopa Teadusnõukogu kaudu ning 44 000 uuendust, sealhulgas prototüüpe ja katsetamist⁽¹⁶⁾. Kliimakulutuste osakaal jäi programmis „Horisont 2020“ aga oodatust väiksemaks, 27 % juurde, kuna eelnevalt oli keeruline hinnata, mil määral teatavad teadusprojektid kliimaeesmärkide saavutamisele kaasa aitavad. Komisjon korraldab selle olukorra lahendamiseks 2020. aastal projektikonkursi, mis on pühendatud Euroopa rohelisele kokkuleppele ja mille eelarve on 1 miljard eurot. Sellega suurendatakse oluliselt kliimakulutusi.

Programmi „Horisont 2020“ raames korraldati valdkondadevaheline projektikonkurss „**Vähese CO₂-heitega ja kliimamuutustele vastupanuvõimelise tuleviku kujundamine: järgmise põlvkonna akud**“, millega koondati esimest korda kõik akudega seotud teemad ühte nn akuliidu projektikonkursi, mis hõlmab seitset teemat transpordi, paiksete rakenduste, materjalide ja tootmise valdkonnas. EL rahastas 16 taotlust kokku 97 miljoni euro ulatuses⁽¹⁷⁾.

Projektiga „Flow Induced Phase Transitions“ toetatakse uuendusi, mille tulemusel asendatakse plast kestliku ja vastupidava kiuga. See projekt võimaldab katsetada ja arendada uut polümeeritöötamise viisi, mille puhul saavutatakse kontrollitud tahkumine looduslike materjalide abil väiksema vee- ja energiakasutusega. Inspiratsiooni on saadud ämblikest ja siidiussidest ning eesmärk on luua kvaliteetne looduslik kiud (kestlik, kerglagunev ja elastne) viisil, mis on üle 1 000 korra energiatõhusam kui kiudude tööstuslik tootmine. Tänu väga väikesele CO₂ heitele ja loodusvarade kasutamisele vähendab see uus polümeeritöötamise viis energiatarbimist ja plasti tootmist. See projekt on nüüd osa laiendatud Euroopa Innovatsiooninõukogu katsealgaust.

Selles valdkonnas antakse oluline panus ka ELi kosmoseprogrammidega. **Copernicuse programm** on maailmas **Maa seires esikohal; praegu kasutatakse programmi raames seitset satelliiti ja ettevalmistused kaheksanda kasutuselevõtuks lõpetati 2019. aastal.** See programm on väga oluline kliimasüsteemide mõistmiseks ning sellega pakutakse ELi sidusrühmadele tasuta mitmesuguseid teenuseid. 2019. aastal ületas aktiivsete kasutajate arv esimest korda 300 000⁽¹⁸⁾, mis on palju rohkem kui esialgu oodatud. Copernicuse teenused toetavad täpsete ilmaennustuste tegemist ning kliimamuutuste ja saaste mõju seiret. Üks Copernicuse programmi põhikomponente on **hädalukordade ohjamise teenus**, mis aitab elanikkonnakaitse asutustel reageerida viivitamata katastroofidele, nagu 2019. aasta metsatulekahjud Kreekas ja Itaalias ning maastikutulekahjud Austraalias.

Taristusse tehakse otseinvesteeringuid **Euroopa ühendamise rahastust**, millest rahastatakse olulist transpordi-, energia- ja telekommunikatsioonitaristut, integreerides kogu ELi võrgustikke. Euroopa ühendamise rahastu puhul keskendutakse arukatele lahendustele, milles on ühendatud digiülemine ja taristu, et luua turvalised ja tõhusad integreeritud võrgustikud ning toetada transpordi-, energia- ja digisektoris CO₂-heite vähendamist kestlike lahendustega. Näiteks on rahastust kaastrahastatud transpordisektori projekte, mille tulemusel elektrifitseeritakse enam kui 2 000 km raudteid, ajakahastatakse ligi 3 000 km siseveeteid ning võetakse kogu Euroopas kasutusele umbes 13 000 alternatiivkütustega varustamise punkti, edendades seeläbi transpordisektori keskkonnasäästlikumaks muutmist. Euroopa ühendamise rahastu energiat hõlmava osaga on muu hulgas panustatud Balti riikide energiasüsteemide eraldatuse lõpetamisse, Pürenee poolsaare ja ülejäänud Euroopa vahelise ühenduse parandamisse ning Iirimaa ühendamisse Mandri-Euroopaga; see kõik on märkimisväärselt aidanud suurendada elektrisüsteemis taastuvenergia osakaalu. Peale selle hindab

⁽¹⁶⁾ Vt 1. lisa. Programmi „Horisont 2020“ tulemuslikkuse ülevaade.

⁽¹⁷⁾ Teadusuuringute ja innovatsiooni peadirektoraat, 2019. aasta tegevusaruanne, lk 18–19.

⁽¹⁸⁾ Vt 1. lisa. Copernicuse programmi tulemuslikkuse ülevaade.

komisjon vastavalt kliimaneutraalsuse eesmärgile praegust üleeuroopalise võrgu määrust, et oma suuri taristuinvesteeringuid veel enam kooskõlastada.

Seoses transporditaristuga on tehtud edusamme Läänemere piirkonnas ning Saksamaa ja Poola piiri ületava raudteetaristu puhul, tuues seeläbi kasu hinnanguliselt 95 miljonile kodanikule.

Merendus: heiteta parvlaevad – keskkonnahoidlik ühendus üle Sundi väina

Meede hõlmas uute ja uuenduslike ideede ning tehnoloogia kasutuselevõttu, kuna kaks keerukat olemasolevat reisilaeva – mis töötasid alguses raskekütusega – muudeti täiesti elektrilisteks laetavateks sõidukiteks, mis töötavad ainult akutoitel. Selle meetmega on leitud keskkonnahoidlikum lahendus väga tiheda liiklusega mereühenduse jaoks üldisesse üleeuroopalisse transpordivõrku kuuluva Helsingøri (Taani) ja Helsingborgi (Rootsi) sadamate vahel. Samuti paigaldati sadamatesse/parvlaevaterminalidesse vajalikud elektrivarustus- ja laadimiseadmed. Projektiga toetati puhaste meremagistraalide saavutamist, katsetades ja kasutades uusi tehnoloogilisi lahendusi tegelikes käitamistingimustes.

1.3.2. ELi eelarvest toetatakse digiüleminekut, investeerides põhilisse digitaristusse, teadustegevusse ja põhiteenustesse

ELi eelarvest tehtavates investeeringutes on oluline osa digiülemineku toetamisel. Lisaks juurdepääsu andmisele digitaalvaldkonnale on üks peamistest aluseks olevatest kaalutlustest kodanike ja ettevõtete turvalisus ja heaolu sõltumata sellest, kas eesmärk on kaitsta neid selliste probleemide eest nagu küberkuritegevus või parandada otseselt kodanike turvalisust ning põhitaristu vastupanuvõimet ja turvalisust. Eesmärk on luua kogu ELi kodanikele, ettevõtetele ja haldusasutustele kättesaadav koostalitlusvõimeliste digiteenuste ökosüsteem, et nad saaksid digitaalsest ühtsest turust täit kasu.

Et toetada digiüleminekut, suunati **programmi „Horisont 2020“** vahendid sellistesse projektidesse, millega suurendatakse suutlikkust tehisintellekti valdkonnas ja võideldakse küberkuritegevuse vastu. Ühed 2019. aasta olulisematest projektidest on projekt „Formobile“, mis puudutab täielikku kohtuekspertiisi ahelat kurjategijate kasutatud mobiilseadmete uurimiseks⁽¹⁹⁾, ja projekt „Spider“, mis on teadusprojekt 5G telekommunikatsioonivõrkude turvalisuse uurimiseks.

Euroopa ühendamise rahastust toetatakse digiüleminekut, tagades vajaliku lairibaühenduse põhitaristu ning edendades ühenduvust ja lõimides digitaalse innovatsiooni toetatavate transpordi- ja energiataristuprojektide ülesehitusse. Telekommunikatsioonisektoris aitab ELi eelarve kaasa konkreetsete teenuste ELi-ülese koostalitlusvõime saavutamisele sellistes valdkondades nagu tervishoid, õigusemõistmine, sotsiaalkindlustusteave, e-valitsus, desinformatsioon, digioskused ja küberturvalisus. 2019. aasta lõpuks käsitles selliseid teenuseid liikmesriikides ja Euroopa Majanduspiirkonda riikides juba 500 projekti. Algatuse „WiFi4EU“ kaudu toetati Euroopa ühendamise rahastu telekommunikatsiooni hõlmava osa kaudu ühtlasi 7 980 Euroopa omavalitsusüksust tasuta WiFi-ühenduse pakkumisel avalikes kohtades ning loodi väga suure läbilaskevõimega võrkude kasutuselevõtuks omakapitalivahend – Euroopa ühendamise lairibaühenduse fond.

Kodanike puhul, kes soovivad kasutada piiriüleseid tervishoiuteenuseid, edendab e-tervise digitaalteenuse taristu ravi järjepidevust ja patsiendi ohutust, võimaldades vahetada terviseandmeid üle riigipiiride. Ravimi väljastamine piiriülese digiresepti alusel võimaldab välismaal viibivatel patsientidel saada samaväärseid ravimeid nendega, mida nad saaksid oma päritoluriigis. Patsiendi koondandmete teenuste kaudu saavad tervishoiutöötajad juurdepääsu kontrollitud olulistele terviseandmetele piiriüleseid planeerimata tervishoiuteenuseid vajava patsiendi kohta. Patsiendi koondandmete ja digireseptide piiriülese vahetamine on toimunud alates 2019. aasta jaanuarist ning Soome, Portugal, Eesti ja Horvaatia on juba vastastikku väljastanud ligi 8 000 digiresepti. 2019. aastal võimaldasid patsiendi koondandmeid vahetada Tšehhi, Luksemburg, Horvaatia ja Malta ning 2020. aasta alguses liitus nendega Portugal.

⁽¹⁹⁾ Projekti „Formobile“ projektikonkurss – ka <https://formobile-project.eu/>.

Veel üks valdkond on asukohatuvastus. **Galileo** programm ja selle 26 orbiidil olevat satelliiti⁽²⁰⁾ aitavad parandada nutitelefonide asukohateenuste täpsust ja usaldusväärsust enam kui 1 miljardi kasutaja jaoks üle maailma. Samuti on **Euroopa Geostatsionaarsel Navigatsioonilisasüsteemil keskne tähtsus** ohutuse seisukohast oluliste teenuste osutamisel, näiteks lennuohutuse valdkonnas. 2019. aasta lõpus kasutas seda teenust Euroopas 23 riigis 350 lennujaama; nimetatud aastaks oli selliste lennujaamade arv suurenenud viiendat aastat järjest alates 2014. aastast, kui neid oli 129⁽²¹⁾.

Galileo kolme esialgset teenust (avatud teenus, avalik reguleeritud teenus ning otsingu- ja päästeteenus) osutati 2019. aastal pidevalt, välja arvatud kuuepäevasel ajavahemikul 2019. aasta juulis, mil Galileo esialgsete navigatsiooni- ja ajamääramisteenuste osutamine tehnilise vahejuhtumi tõttu katkes. Galileo otsingu- ja päästeteenust see ei mõjutanud. Komisjoni moodustatud sõltumatu uurimismõukogu analüüsis juhtumi algpõhjust ja esitas soovitusel. Komisjon on kehtestanud nende soovitude rakendamise protsessi tagamaks, et Galileo on stabiilne, tõhus ja vastupidav süsteem.

Paljud neist investeeringutest ja taristutest nõuavad aega ja investeerimistsüklid on väga pikad, mis tähendab, et sageli on keeruline nimetada otseseid edusamme ja konkreetseid tulemusi. Samas mõjutab selline ELi eelarvest rahastamine kodanike igapäevaelu. Näiteks üks kolmandik kõigist ELi omavalitsusüksustest rakendab Euroopa ühendamise rahastu raames algatust „WiFi4EU“, pakudes kodanikele tasuta ELi toetatavat WiFi-ühendust. Tänu Galileo programmile täiustatud asukohateenused päästavad elusid, kuna mobiiltelefonil numbril 112 helistades tehakse hädaabiteenistustele kättesaadavaks asukohtateave.

1.3.3. ELi eelarve pakub olulist tuge väikeettevõtetele ja ettevõtjatele

Peale selle, et ELi eelarves keskendutakse konkreetselt rohepöördele, toetatakse ELi eelarvest üldisemalt investeeringuid, mis on ELile vajalikud, et tagada pikaajaliselt jätkusuutlik majandus, mille keskmes on inimesed. Kuigi teadus- ja arendustegevus ning taristud on selles valdkonnas olulised, on ka muid olulisi tahke, nagu väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate ning ettevõtluse ja sotsiaalse innovatsiooni toetamine.

Väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad on Euroopa majanduse selgroog, sest nemad moodustavad 99 % kõigist ettevõtjatest. Nende arvele langeb 56 % majandustoodangust ja 67 % üldisest tööhõivest⁽²²⁾. Vaatamata nende tähtsusele majanduses seisavad väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad siiski silmitsi raskustega, nagu rahastamise leidmine siseturu eri osades. ELi eelarvega pakutakse neile tuge ja võimalusi nende tegevuse kõigis etappides alates asutamisest ja turustamisest kuni pikaajaliste investeeringute tegemiseni ja kestlikkuse tagamiseni. Peamine eelarveprogramm, millega väikesi ja keskmise suurusega ettevõtjaid aidatakse, on **ettevõtete konkurentsivõime ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate programm**, millega edendatakse ettevõtlust, aidates neil ettevõtjatel saada juurdepääs rahastamisele ja turgudele ning parandades nende konkurentsivõimet.

2020. aprillis suunati selle komponentide hulka kuuluvasse laenu tagamisrahastusse Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondist lisavahendeid, et võimaldada pankadel pakkuda väikestele ja keskmise suurusega ettevõtjatele sildfinantseerimist. Laenu tagamisrahastust oli 2019. aasta lõpuks vahendeid saanud enam kui 500 000 väikest ja keskmise suurusega ettevõtjat 32 riigis⁽²³⁾. Samuti on sellega aidatud ettevõtjaid, keda on majanduslikult mõjutanud koroonaviiruse pandeemia. Rahaline toetus on käibekapitalilaenude vormis (12-kuulised või pikemad) ning seejuures võimaldatakse võetud laenude tagasimaksmist maksepuhkuste abil edasi lükata. Ka Euroopa ettevõtlusvõrgustik aitab väikesi ja keskmise suurusega ettevõtjaid innovatsioonipartnerlustega COVID-19ga seotud valdkondades (nt isikukaitsevahendid ja meditsiiniseadmed) ning nõu andmisega juurdepääsu saamiseks sihtotstarbelisele Euroopa ja riigi tasandi rahalisele toetusele.

⁽²⁰⁾ 2019. aastast on 22 Galileo satelliiti pakunud täismahus kõiki teenuseid.

⁽²¹⁾ Üks oluline samm, mis suurendas Euroopa Geostatsionaarse Navigatsioonilisasüsteemi kasutuselevõttu turul, oli õhuruumi kasutamise nõuete ja sooritusel põhineva navigatsiooni menetluste vastuvõtmine 2018. aastal.

⁽²²⁾ „Euroopa VKEsid käsitlev aastaaruanne 2018/2019“, siseturu, tööstuse, ettevõtluse ja VKEde peadirektoraadi nimel tehtud uuring (https://ec.europa.eu/growth/smes/business-friendly-environment/performance-review_en#annual-report).

⁽²³⁾ Vt 1. lisa. Ettevõtete konkurentsivõime ning väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate programmi tulemuslikkuse ülevaade.

Sihipärasemaid idufirmadele mõeldud rahalisi vahendeid antakse programmi „Horisont 2020“ raames **Euroopa innovatsiooninõukogust** uuenduslikele idufirmadele ning **tööhõive ja sotsiaalse innovatsiooni programmist** mikro- ja sotsiaalsetele ettevõtetele. Seejuures on eesmärk keskenduda konkreetsetele turusegmentidele, nagu väga uuenduslikud väikesed ja keskmise suurusega ettevõtjad ning sotsiaalsed ettevõtted, kellel on läbi aegade olnud erilised raskused rahastamise saamisel. Arvniitajad on julgustavad ning osutavad läbimurdeliste uuenduste ja kiire kasvuga ettevõtete arvu märkimisväärsel suurenemisele. Iga euroga, mille Euroopa innovatsiooninõukogu investeerib, kaasneb 2,4 euro ulatuses jätkuinvesteeringuid⁽²⁴⁾. Peale selle kaasatakse tööhõive ja sotsiaalse innovatsiooni programmi raames eeldatavalt 2,7 miljardit eurot tänu 236 miljoni eurose mahuga tagatislepingutele, mille komisjon on sõlminud finantsvahendajatega.

Ettevõtlust toetatakse ka mitterahaliselt **programmiga „Erasmus noortele ettevõtjatele“**, millega edendatakse vahetusi uuemate ja kogenumate ettevõtjate vahel. 2019. aastal toimus 2 100 vahetust ning üle 90 % osalenud ettevõtjatest on pidanud programmi edukaks.

ELi eelarvest tehakse veel üks oluline panus, andes rahalisi vahendeid **Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi** väikeste ja keskmise suurusega ettevõtjate rahastamisvahendi raames. Eeldatavalt toetatakse fondist riski finantseerimise valdkonnas enam kui 1,1 miljonit innovatiivset mikro-, väikest ja keskmise suurusega ettevõtjat ning sotsiaalsete ettevõtet, samuti kultuuri- ja loomesektori ettevõtet.

1.3.4. Piiriülese liikuvuse edendamisega investeeritakse ELi eelarvest liidu kodakondsusesse ja väärtustesse

Lisaks otse majanduslikku taristusse ja ettevõtetesse investeerimisele investeeritakse ELi eelarvest ka inimestesse ja asutustesse, kes edendavad Euroopa ühiseid väärtusi kooskõlas ELi juhtlausega „Ühinenud mitmekesisuses“.

Programmiga „Erasmus+“ pakutakse noortele, õppijatele ja kõigis vanuses töötajatele õppe-, koolitus- ja vabatahtliku töö võimalusi nii Euroopas kui ka mujal. 2019. aastal oli enam kui 900 000 inimesel võimalus minna välismaale ja kogeda elu teisiti, osaledes kõrghariduses või kutseõppes ja kasutades mitmesuguseid muid vahetusvõimalusi⁽²⁵⁾. Selliste kogemuste mõnikord elumuutev mõju aitab olulisel määral parandada töövõimalusi ning edendada liidu kodakondsuse ideed.

Tööhõive ja sotsiaalse innovatsiooni programmiga toetati töötajate liikuvust piiriüleste partnerluste ja sihipärase liikuvuskavade kaudu. Liikuvatele töötajatele antavat tuge suurendati 2019. aastal veelgi, kui asutati Euroopa Tööjõuamet⁽²⁶⁾, mille eesmärk on tagada töötajate liikuvust ja sotsiaalkindlustuse koordineerimist käsitlevate ELi õigusnormide õiglane ja tõhus kohaldamine, aidates seeläbi kodanikel ja ettevõtjatel siseturust kasu saada.

Kogemused on näidanud, et lisaks ELi siseste sidemete ja vahetuste edendamisele soodustab piiriülene koostöö ka edukat ja mõjusat teadustegevust. **Programmist „Horisont 2020“** jätkati teadlaste piiriüleste võrgustike toetamist. Osana selle **Marie Skłodowska-Curie meetmest** jätkati programmi „Horisont 2020“ kaudu Euroopa teadlastesse investeerimist, et võimaldada neil oma karjääri kõigis etappides muudes riikides töötada ja koostööd teha; seejuures toetati algatusi, millega kõrvaldatakse akadeemiliste ringkondade, tööstuse ja ettevõtjate vahelised tõkked.

⁽²⁴⁾ Teadusuuringute ja innovatsiooni peadirektoraat „2019. aasta tegevusaruanne“, lk 7.

⁽²⁵⁾ Vt 1. lisa. Programmi „Erasmus“ tulemuslikkuse ülevaade.

⁽²⁶⁾ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 20. juuni 2019. aasta määrus (EL) 2019/1149, millega asutatakse Euroopa Tööjõuamet.